

УДК 342.562

Ольга СОВГИРЯ,
професор кафедри конституційного права юридичного
факультету Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук

ПОВНОВАЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ СУДІВ ЩОДО РОЗГЛЯДУ ВИБОРЧИХ СПОРІВ: ПОРІВНЯЛЬНО- ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Аналіз окресленої проблематики слід розпочати із констатації того, що вирішення виборчих спорів набуває сенсу і значення лише в умовах політичного плюралізму. Також на початку даного дослідження слід з'ясувати, що саме варто розуміти під поняттям виборчого спору, що вирішується конституційним судом.

На зміст такого визначення суттєво впливатимуть особливості конституційного регулювання зазначеного питання в конкретній державі. Так, класичне визначення виборчого спору як спору, що виникає в результаті порушення виборчого права, є доволі загальним, оскільки охоплює в тому числі й захист виборчих прав шляхом конституційної скарги. Однак конституційна скарга є винятковим та спеціальним засобом правового захисту гарантованих конституцією прав людини, тоді як вирішення конституційним судом виборчих спорів є іншим, оригінальним, механізмом захисту виборчих прав. Також із визначення виборчого спору, що підлягає розгляду в конституційному суді, повинні бути виключені й спори про конституційність нормативних актів, що регулюють

питання призначення, проведення та встановлення результатів виборів, оскільки нормоконтроль являє собою повноваження, відмінне від повноваження по вирішенню виборчих спорів [1].

Проблематика повноважень конституційних судів останнім часом часто розглядається в роботах вітчизняних дослідників, серед яких: О. О. Кравченко [2], В. Я. Крижановський [3], А. П. Ткачук [4] та ін. Однак питання виборчих спорів як складової компетенції конституційних судів є здебільшого поза увагою дослідників.

В окремих державах положення про розгляд окремих виборчих спорів конституційним судом виокремлені та безпосередньо закріплені в тексті конституцій і відповідних законів.

Передусім слід звернути увагу на те, що це повноваження відоме низці найстаріших конституційних судів Європи, що наділені значною компетенцією у сфері захисту основ конституційного ладу, прав і свобод людини. Серед них особливе місце займає Федеральний Конституційний суд Німеччини, який здійснює контроль законності виборів, як апеляційна інстанція. Так, Федеральний Конституційний суд розглядає апеляції на рішення Бундестагу, що виносяться за підсумками перевірки правильності проведення виборів [1].

Правом оскарження рішення Бундестагу в Федеральному Конституційному суді наділений кожен депутат, повноваження якого оскаржуються, а також кожен виборець, протест якого був відхилений Бундестагом за умови, що Апеляційну скаргу підтримають не менше ста виборців, одна фракція Бундестагу або ж меншість Бундестагу, що становить не менше однієї десятої депутатів німецького парламенту. Скарга на рішення Бундестагу може бути подана протягом одного місяця з дня винесення рішення Бундестагом. При цьому в ході попереднього розгляду Федеральний Конституційний суд вправі перевірити конституційність положень Закону про вибори в Бундестаг, якщо це необхідно для винесення рішення про дійсність самих виборів [1].

Як приклад пострадянських держав можемо навести положення Конституції Вірменії [5], відповідно до ст. 168 якої Конституційний суд цієї країни вирішує спори, пов'язані із рішеннями, прийнятими за результатами виборів до Національних зборів та Президента Республіки. Згідно із Конституційним законом Республіки Вірменія «Про Конституційний суд» від 17 січня 2018 року [6] Конституційний суд Вірменії вирішує спори у зв'язку із рішеннями, прийнятими за результатами виборів до Національних зборів (ст. 77 Закону), а також прийнятими за результатами виборів Президента Республіки (ст. 78 Закону).

Охарактеризуємо окремі особливості розгляду таких спорів Конституційним судом Вірменії. Так, право звертатися до Конституційного суду у зв'язку із рішеннями, прийнятими за результатами виборів до Національних зборів, мають партії або партійні блоки, що беруть участь у виборах. Звернення можуть подаватися на п'ятий день з дня офіційного опублікування результатів, до 18.00 години. Стороною-відповідачем до провадження залучається Центральна виборча комісія. Конституційний суд може за клопотанням або за ініціативою сторони залучати за необхідності як співвідповідач державні органи або органи місцевого самоврядування, рішення або дії яких могли вплинути на результати виборів, або які були зобов'язані в установленому законом порядку забезпечувати і захищати виборчі права, за винятком судів. Партії або партійні блоки, права яких порушуються або можуть бути порушені в ході розгляду справи чи прийнятою в його результаті постановою, можуть бути залучені до судочинства як треті особи процедурним рішенням Конституційного суду – на підставі їх заяви, а в тих випадках, коли постанову Конституційного суду в обов'язковому порядку буде поширено також на третіх осіб, Конституційний суд сам зобов'язаний залучити цих осіб до судочинства. Судовий розгляд зазначеної категорії справ здійснюється за усною процедурою.

У зазначених справах Конституційний суд приймає одну з таких постанов: 1) залишити в силі рішення, прийняте за результатами виборів до Національних зборів; 2) визнати недійсним рішення, прийняте за результатами виборів до Національних зборів і: а) визнати недійсними результати виборів; б) визнати недійсними результати виборів і встановити порядок розподілу мандатів; в) призначити другий тур виборів.

Слід звернути увагу на положення вірменського закону, згідно із яким, якщо в результаті розгляду справи Конституційний суд, вичерпавши всі передбачені законом засоби для отримання доказів, тим не менш, не отримав можливості встановлення реальних результатів виборів, однак з оцінених Конституційним судом як достовірних доказів стало очевидно, що виборчі порушення мали організований, масовий, такий, що повторюється, або регулярний характер, і їх зіставлення свідчить про системний взаємозв'язок між ними, в умовах яких порушуються принципи і виборчі права, закріплені в ст. 7 Конституції, то, приймаючи постанову, Конституційний суд має право визнати результати виборів недійсними за цим пунктом.

Що стосується вирішення спорів у зв'язку з рішеннями, прийнятими за результатами виборів Президента Республіки (відповідно до ст. 125 Конституції Республіки Вірменія Президент Республіки Вірменія обира-

ється Національними зборами), то у справах, зазначених у цій статті, до Конституційного суду можуть звертатися кандидати в Президенти Республіки і фракції Національних зборів не пізніше ніж у 10-денний строк з дня винесення рішення, прийнятого за результатами виборів Президента Республіки. У справах, зазначених у цій статті, до судочинства як стороною-відповідачем залучаються Національні збори. Судовий розгляд справ, зазначених у цій статті, здійснюється за усною процедурою. При прийнятті постанови у зазначених справах Конституційний суд з'ясовує відповідність висування і виборів кандидата в Президенти Республіки порядку, передбаченому Конституцією та Конституційним законом Республіки Вірменія «Регламент Національних зборів». У зазначених справах Конституційний суд приймає одну з таких постанов: 1) залишити в силі ухвалу, прийняту за результатом виборів Президента Республіки; 2) визнати недійсною постанову, прийняту за результатом виборів Президента Республіки і: а) визнати обраним відповідного кандидата; б) призначити другий тур виборів; в) призначити третій тур виборів; г) призначити нові вибори.

Спираючись на наведений вище підхід до визначення виборчих спорів, що вирішуються конституційними судами, слід зауважити, що аналіз змісту конституційних повноважень Конституційного Суду України дає підстави для висновку про те, що він не наділений окремими, спеціальними повноваженнями щодо вирішення виборчих спорів у розумінні, охарактеризованому вище.

Однак окремі повноваження Конституційного Суду України можуть реалізовуватися щодо виборчих правовідносин. Зокрема, йдеться про такі повноваження: 1) вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність): законів та інших правових актів Верховної Ради України; актів Президента України; актів Кабінету Міністрів України; правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим; 2) офіційне тлумачення Конституції України.

Охарактеризуємо окремі аспекти реалізації Конституційним Судом України зазначених повноважень.

Так, відповідно до ст. 85 Конституції України до повноважень Верховної Ради України у частині виборчих правовідносин належать: призначення виборів Президента України у строки, передбачені Конституцією (п. 7 зазначеної статті Конституції України), призначення на посади та звільнення з посад членів Центральної виборчої комісії за поданням Президента України (п. 21 ст. 85 Конституції України); призначення чергових та позачергових виборів до органів місцевого самоврядування (п. 30 ст. 85 Конституції України). Крім того, відповідно до п. 20 частини першої

ст. 92 Конституції України організація і порядок проведення виборів і референдумів визначаються виключно законами України. Конституційність зазначених правових актів може бути предметом розгляду Конституційним Судом України за ініціативою Президента України; щонайменше 45 народних депутатів України; Верховного Суду; Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

В якості прикладів рішень Конституційного Суду України в частині визнання неконституційними окремих положень виборчих законів за останні роки можна назвати: Рішення Конституційного Суду України від 21.12.2017 року № 3-р/2017 (справа про виключення кандидатів у народні депутати України з виборчого списку політичної партії) [7]; Рішення Конституційного Суду України від 05.04.2012 року № 8-рп/2012 (справа про висунення кандидатів у народні депутати України за змішаної виборчої системи) [8]; Рішення Конституційного Суду України від 04.04.2012 року № 7-рп/2012 (стосовно рівномірного віднесення закордонних виборчих дільниць до всіх одномандатних виборчих округів, які утворюються на території столиці України – міста Києва) [9].

Окремо в цьому контексті вважаємо за необхідне звернути увагу на Рішення Конституційного Суду України від 12.05.2009 року № 10-рп/2009 [10], згідно із яким такими, що не відповідають Конституції України, було визнано одночасно частину першу статті 17 Закону України «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 року № 474-XIV в редакції Закону України від 18 березня 2004 року № 1630-IV та Постанову Верховної Ради України «Про призначення чергових виборів Президента України» від 1 квітня 2009 року № 1214-VI.

Стосовно актів глави держави, конституційність яких може бути поставлена під сумнів, слід визначитися із тим, які питання у виборчому процесі можуть регулюватися актами Президента України. Так, відповідно до п. 7 частини першої ст. 106 Конституції України глава держави призначає позачергові вибори до Верховної Ради України у строки, встановлені Конституцією. Зазначене повноваження було використане Президентом України у 2007, 2008, 2014 роках.

Щодо Указу Президента України від 26.04.2007 року № 355/2007 [11] слід відзначити, що Конституційним Судом України було відкрито провадження за конституційним поданням 160 народних депутатів України щодо конституційності зазначеного Указу, однак під час розгляду справи Конституційним Судом України Президент України видав Указ від 5 червня 2007 року № 496/2007 «Про визнання такими, що втратили чинність,

деяких указів Президента України», згідно з яким Указ 355/2007 було визнано таким, що втратив чинність. Тому Конституційний Суд України видав Ухвалу про припинення провадження у цій справі, де вказав, що, оскільки за змістом статей 150, 152 Конституції України (у відповідній редакції, що діяла за станом на 2007 р.) до повноважень Конституційного Суду України належить вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність) лише чинних актів органів, визначених у п. 1 частини першої ст. 150 Основного Закону України, то, таким чином, об'єктивно виникли підстави, які вказують на непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні, тому що його юрисдикція не поширюється на нормативно-правові акти, які втратили чинність [12].

Питання конституційності Указу Президента України «Про призначення позачергових виборів до Верховної Ради України» від 5 червня 2007 року № 497 [13] стало предметом конституційного подання двічі. Однак Ухвалою Конституційного Суду України від 28.11.2007 року № 67-у/2007 [14] було відмовлено у відкритті конституційного провадження у справі, оскільки група народних депутатів України, яка звернулася до Конституційного Суду України із зазначеним клопотанням, складалася з менш як 45 народних депутатів України, тому відповідно до ст. 150 Конституції України не могла бути суб'єктом права на конституційне подання. А Ухвалою Конституційного Суду України від 06.02.2008 року № 11-уп/2008 [15] на цій же підставі було відмовлено у відкритті конституційного провадження у справі, але вже стосовно зазначеного Указу Президента України із змінами, внесеними згідно з Указом Президента України від 31 липня 2007 року № 675.

Здійснюючи офіційне тлумачення Конституції України та законів України (останніх – до внесення змін до Конституції України від 02.06.2016 р.), Конституційний Суд України прийняв такі рішення: Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Центральної виборчої комісії щодо офіційного тлумачення положень частин одинадцятої та тринадцятої статті 42 Закону України «Про вибори народних депутатів України» (справа про тлумачення Закону України «Про вибори народних депутатів України») від 25.03.1998 року № 3-рп/2008 [16]; Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Діяка Івана Васильовича та конституційним поданням 49 народних депутатів України про офіційне тлумачення положення частини шостої статті 29 Закону України «Про вибори народних депутатів України» (справа про строки оскарження порушень

під час підрахунку голосів та встановлення результатів голосування) від 03.07.2003 року № 13-рп/2003 [17]; Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Харківської обласної державної адміністрації та Харківської обласної ради про офіційне тлумачення положень пункту 4 частини третьої статті 56, пункту 2 частини першої, частини п'ятнадцятої статті 64 Закону України «Про вибори Президента України» (справа про вибори Президента України) від 24.03.2005 року № 3-рп/2005 [18]; Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 48 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 136, частини третьої статті 141 Конституції України, абзацу першого частини другої статті 14 Закону України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 29.05.2013 року № 2-рп/2013 [19].

Окремо слід звернути увагу на ресурс інституту конституційної скарги, що також може бути застосований у виборчих правовідносинах.

Так, згідно із Конституцією України (ст. 151-1) Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України (конституційність) закону України за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України. Конституційна скарга може бути подана в разі, якщо всі інші національні засоби юридичного захисту вичерпано.

Через інститут конституційної скарги закон може бути оскаржений у двох площинах – матеріальній або/та процесуальній. У зв'язку із цим важливо підкреслити, що обґрунтування неконституційності закону за конституційною скаргою може ґрунтуватися і на процедурних порушеннях.

Однак якщо ми звернемося до чинного Закону України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року, зі змінами, то побачимо, що серед вимог до змісту конституційної скарги, які наведені у ньому, міститься вимога наявності в змісті скарги обґрунтування тверджень щодо неконституційності закону України (його окремих положень) із зазначенням того, яке з гарантованих Конституцією України прав людини, на думку суб'єкта права на конституційну скаргу, зазнало порушення внаслідок застосування закону (п. 6 частини другої ст. 55).

Це звужений підхід, який обмежує можливість оскарження неконституційності закону через порушення процедури його розгляду, ухвалення та набрання чинності, тобто за процесуальною підставою.

Водночас є надія на те, що Конституційний Суд займе більш широку

позицію в розумінні підстав неконституційності закону, спираючись саме на положення Конституції, а не закону. Таке припущення ґрунтується на тому, що у затвердженому 22 лютого 2018 року постановою Конституційного Суду України Регламенті Конституційного Суду України [20] йдеться про те, що якщо суб'єкт права на конституційну скаргу вважає, що закон України, застосований в остаточному судовому рішенні у його справі, не відповідає Конституції України у зв'язку з порушенням встановленої Конституцією України процедури його розгляду, прийняття або набрання ним чинності, він може клопотати про залучення особи як свідка, про що постановляється ухвала Сенату Конституційного Суду.

Також, як відомо, важливою ознакою демократичного способу прийняття рішень органами влади є участь народу у прийнятті таких рішень у різноманітних формах. Через діалог з різними соціальними групами держава може адаптувати свої рішення та наблизити їх до реальних потреб та прагнень. Таким чином, для повноцінної демократичної діяльності важливим є створення механізмів, що сприяють такому спілкуванню та слугують мостом для діалогу між громадянським суспільством та державою. При розгляді такої категорії справ, як конституційні скарги з виборчих питань особливо важливим є сприйняття суспільством тих рішень, які приймаються за результатами такого розгляду.

Можна виділити чотири основні аргументи щодо доцільності запровадження механізмів представництва організацій громадянського суспільства для участі у процесі розгляду справ Конституційним Судом: по-перше, через вплив, які мають конституційні норми в силу своєї загальновідомої ієрархічної переваги на інші норми правової системи: Конституційний Суд несе відповідальність за їх інтерпретацію і при судовому розгляді їх конституційності Конституційний Суд тим самим наділяється впливом на політичні відносини; по-друге, у силу судових прецедентів рішення стосовно конституційності певних питань буде здатне впливати на майбутні аналогічні справи в процесі судочинства, що може вплинути на потенційно велику кількість компонентів соціальної структури. Третя причина пов'язана з обов'язком Конституційного Суду захищати рішення конституцієдавця.

У цьому сенсі постійна еволюція, яка спостерігається в різних сферах суспільства, породжує нові проблеми, які виходять за рамки конституційних положень, тому співпраця з громадянами є хорошою альтернативою для подолання цих прогалин та демократичного розвитку конституційних норм. І, нарешті, по-четверте, слід враховувати, що судді конституційних судів, як правило, обираються без прямої участі населення. Таким чином,

відкриття конституційного процесу представникам суспільства слід розглядати як спосіб плюралізувати та легітимізувати дебати та рішення у цій сфері, які в іншому випадку будуть обмежені безпосередньо зацікавленими сторонами [21].

За чинним Законом України «Про Конституційний Суд України» передбачена можливість участі представників громадськості у конституційному судочинстві у таких формах:

– залучений учасник конституційного провадження. До них належать залучені Судом до участі у розгляді справи органи та посадові особи, свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі та інші особи, участь яких необхідна для забезпечення об'єктивного і повного розгляду справи (ст. 70 Закону України «Про Конституційний Суд України»);

– спеціальний радник. Відповідно до п. 3 розділу «Перехідні положення» Закону України «Про Конституційний Суд України» з метою надання експертної допомоги в конституційних провадженнях за конституційними скаргами у Конституційному Суді тимчасово, на строк до 1 січня 2020 року, запроваджується інститут спеціального радника. Для здійснення функцій спеціального радника Конституційний Суд може запросити суддю у відставці іноземного органу конституційної юрисдикції або представника міжнародної урядової організації, предметом статутного завдання якої є питання конституційного права. Не може бути запрошений для здійснення цих функцій громадянин держави, визнаної Верховною Радою України агресором. Спеціальний радник може до початку розгляду справи Сенатом або Великою палатою надати свій письмовий обґрунтований юридичний висновок (*amicus curiae*) у справі.

За період появи в Конституційному Суду України повноваження розглядати конституційні скарги (тобто з 30 вересня 2016 р., коли набрали чинності зміни до Конституції України, зокрема, у частині запровадження інституту конституційної скарги) знаходимо інформацію лише про те, що Ухвалою Третьої колегії суддів Першого Сенату Конституційного Суду України від 06.11.2018 року № 350-3 (I)/2018 [22] було відмовлено у відкритті конституційного провадження у справі щодо відповідності Конституції України положень статті Закону України «Про місцеві вибори» у зв'язку із тим, що конституційна скарга є неприйнятною, зокрема, автор клопотання висловлює незгоду із законодавчим урегулюванням умов і порядку об'єднання територіальних громад, а також щодо видів місцевих виборів і порядку їх призначення, що не може вважатися обґрунтуванням тверджень щодо невідповідності оспорюваних положень Закону.

В окремих державах передбачений окремий різновид ампаро – консти-

туційне виборче ампаро. Так, Органічний закон Іспанії «Про загальний виборчий режим» [23] передбачає два способи оскарження через ампаро актів та рішень адміністрації виборчого округу: а) ампаро проти рішень виборчих комісій щодо обрання кандидатів (ст. 49.3); б) ампаро проти рішень виборчих комісій про проголошення обраних та проголошення голів місцевих об'єднань (ст. 114.2).

Висновки. Не будучи окремо закріпленим повноваженням Конституційного Суду України, повноваження щодо розгляду спорів, які виникають у процесі застосування виборчого законодавства, реалізується ним через інші повноваження, закріплені Конституцією України. Окремо слід наголосити на потенціалі конституційної скарги в частині вирішення виборчих спорів. Ймовірно, зазначений потенціал буде реалізований у разі посилення активності Конституційного Суду України щодо розгляду конституційних скарг та прийняття відповідних рішень, а також у зв'язку із проведенням відповідних виборів. При цьому перед Конституційним Судом України постане завдання напрацювання виважених правових позицій при розгляді такої категорії конституційних скарг.

Перелік використаних джерел

1. Половченко К. А. Избирательные споры как объект конституционного правосудия: на примере Сербии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/izbiratelnye-spory-kak-obekt-konstitutsionnogo-pravosudiya-na-primere-serbii> (дата обращения 10.01.2019 г.)

2. Кравченко О. *Захист прав і свобод людини та громадянина Конституційним Судом України: доктринальні, прикладні та компаративні аспекти: дис. ... канд. юрид. наук / Інститут законодавства Верховної Ради України. – К., 2011. – 20 с.*

3. Крижановський В. *Конституційно-правові засади судового захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні: дис. ... канд. юрид. наук / Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2013. – 19 с.*

4. Ткачук А. *Конституційний суд у механізмі захисту основних прав і свобод людини: модельний підхід: дис. ... канд. юрид. наук / Інститут законодавства Верховної Ради України. К., 2012. – 18 с.*

5. *Конституция Республики Армения, принятая 06.12.2005 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.president.am/ru/>*

constitution-2015/ (дата обращения 10.01. 2019 г.)

6. *О Конституционном Суде : Конституционный закон Республики Ар-
мения от 17. 01. 2018 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [http://
www.concourt.am/russian/law_cc/index.htm](http://www.concourt.am/russian/law_cc/index.htm) (дата обращения 10.01.2019 г.)*

7. *Рішення Конституційного Суду України від 21.12.2017 року
№ 3-р/2017 (справа про виключення кандидатів у народні депутати Ук-
раїни з виборчого списку політичної партії) [Електронний ресурс]. – Ре-
жим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-17> (дата звер-
нення 10.01.2019 р.)*

8. *Рішення Конституційного Суду України від 05.04.2012 р.
№ 8-рп/2012 (справа про висування кандидатів у народні депутати Ук-
раїни за змішаної виборчої системи) [Електронний ресурс]. – Режим до-
ступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-12> (дата звернення
10. 01. 2019 р.)*

9. *Рішення Конституційного Суду України від 04.04.2012 р.
№ 7-рп/2012 (стосовно рівномірного віднесення закордонних виборчих
дільниць до всіх одномандатних виборчих округів, які утворюються на
території столиці України – міста Києва) [Електронний ресурс]. – Ре-
жим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-12> (дата звер-
нення 10. 01. 2019 р.)*

10. *Рішення Конституційного Суду України від 12.05.2009 р.
№ 10-рп/2009 у справі за конституційним поданням Президента Украї-
ни щодо відповідності Конституції України (конституційності) час-
тини першої статті 17 Закону України «Про вибори Президента
України» та Постанови Верховної Ради України «Про призначення чер-
гових виборів Президента України» [Електронний ресурс]. – Режим до-
ступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-09> (дата звернення
10. 01. 2019 р.)*

11. *Указ Президента України від 27.08.2014 р. № 690/2014 «Про до-
строкове припинення повноважень Верховної Ради України та призначен-
ня позачергових виборів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://
zakon.rada.gov.ua/laws/show/690/2014](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/690/2014) (дата звернення 10. 01. 2019 р.)*

12. *Ухвала Конституційного Суду України від 20.06.2007 р.
№ 26-уп/2007 про припинення конституційного провадження у справі за
конституційним поданням 160 народних депутатів України щодо відпо-
відності Конституції України (конституційності) Указу Президента
України від 26 квітня 2007 року № 355 «Про дострокове припинення по-
вноважень Верховної Ради України та призначення позачергових виборів»
[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/>*

show/va26u710-07 (дата звернення 10. 01. 2019 р.)

13. Про призначення позачергових виборів до Верховної Ради України у зв'язку з неповноважністю Верховної Ради України та достроковим припиненням її повноважень : Указ Президента України від 05.06.2007 р. № 497/2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/497/2007> (дата звернення 10. 01. 2019 р.)

14. Ухвала Конституційного Суду України від 28.11.2007 р. № 67-у/2007 про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Указу Президента України «Про призначення позачергових виборів до Верховної Ради України» від 5 червня 2007 року № 497 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v067u710-07/sp:max20> (дата звернення 10. 01. 2019 р.)

15. Ухвала Конституційного Суду України від 06.02.2008 р. № 11-уп/2008 про припинення конституційного провадження у справі за конституційним поданням 37 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Указу Президента України «Про призначення позачергових виборів до Верховної Ради України у зв'язку з неповноважністю Верховної Ради України та достроковим припиненням її повноважень» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va11u710-08> (дата звернення 10. 01. 2019 р.)

16. Рішення Конституційного Суду України від 25.03.1998 р. № 3-рп/2008 (справа про тлумачення Закону України «Про вибори народних депутатів України») [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-98> (дата звернення 10. 01. 2019 р.)

17. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Діяка Івана Васильовича та конституційним поданням 49 народних депутатів України про офіційне тлумачення положення частини шостої статті 29 Закону України «Про вибори народних депутатів України» (справа про строки оскарження порушень під час підрахунку голосів та встановлення результатів голосування) від 03.07.2003 р. № 13-рп/2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-03> (дата звернення 10. 01. 2019 р.)

18. Рішення Конституційного Суду України від 24.03.2005 р. № 3-рп/2005 у справі за конституційним поданням 48 народних депу-

татів України щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 136, частини третьої статті 141 Конституції України, абзацу першого частини другої статті 14 Закону України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-13> (дата звернення 10. 01. 2019 р.)

19. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 48 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 136, частини третьої статті 141 Конституції України, абзацу першого частини другої статті 14 Закону України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 29.05.2013 № 2-рп/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-13> (дата звернення 10.01.2019 р.)

20. Регламент Конституційного Суду України, затверджений постановою Конституційного Суду України від 22.02.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ccu.gov.ua/docs/177 (дата звернення 10.01.2019 р.)

21. Bauer F. Bronstrup *El amicus curiae en la jurisdicción constitucional española* // *Revista Española de Derecho Constitucional*. – 2016. – № 108 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://recyt.fecyt.es/index.php/REDCons/article/view/54346/0> DOI: <http://dx.doi.org/10.18042/cepc/redc.108.06> (дата звернення 10.01.2019 р.)

22. Ухвала Третьої колегії суддів Першого Сенату Конституційного Суду України від 06.11.2018 р. № 350-3 (I)/2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/350_31_2018.pdf (дата звернення 10. 01. 2019 р.)

23. *Ley Orgánica 5/1985, de 19 de junio, del Régimen Electoral General* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1985-11672> (дата звернення 10.01.2019 р.)

СОВГИРЯ О. Повноваження конституційних судів щодо розгляду виборчих спорів: порівняльно-правовий аспект.

У статті досліджуються проблеми правового регулювання виборчих спорів як складової компетенції конституційних судів. Зокрема, відзначається, що на зміст визначення виборчих спорів суттєво впливають особливості конституційного регулювання зазначеного питання в кон-

кретній державі. Так, класичне визначення виборчого спору як спору, що виникає в результаті порушення виборчого права, є досить загальним, оскільки включає в себе в тому числі і захист виборчих прав шляхом конституційної скарги. Однак конституційна скарга є винятковим та спеціальним засобом правового захисту гарантованих конституцією прав людини, тоді як вирішення конституційним судом виборчих спорів є іншим, оригінальним, механізмом захисту виборчих прав. Також із визначення виборчого спору, що підлягає розгляду в конституційному суді, повинні бути виключені і спори про конституційність нормативних актів, що регулюють питання призначення, проведення та встановлення результатів виборів, оскільки нормоконтроль являє собою повноваження, відмінне від повноваження по вирішенню виборчих спорів.

Ключові слова: компетенція конституційних судів, виборчі спори, порушення виборчого права, конституційна скарга.

СОВГИРЯ О. Полномочия конституционных судов по рассмотрению избирательных споров: сравнительно-правовой аспект.

В статье исследуются проблемы правового регулирования избирательных споров как составляющей компетенции конституционных судов. В частности, отмечается, что на содержание определения избирательных споров существенно влияют особенности конституционного регулирования данного вопроса в конкретной стране. Так, классическое определение избирательного спора как спора, возникающего в результате нарушения избирательного права, является достаточно общим, поскольку включает в себя в том числе и защиту избирательных прав путем конституционной жалобы. Однако конституционная жалоба является исключительным и специальным средством правовой защиты гарантированных конституцией прав человека, тогда как решение конституционным судом избирательных споров является иным, оригинальным, механизмом защиты избирательных прав. Также из определения избирательного спора должны быть исключены и споры о конституционности нормативных актов, регулирующих вопросы назначения, проведения и установления результатов выборов, поскольку нормоконтроль представляет собой полномочие, отличное от полномочия по решению избирательных споров.

Ключевые слова: компетенция конституционных судов, избирательные споры, нарушение избирательного права, конституционная жалоба.

SOVGYRIA O. Powers of Constitutional Courts on Electoral Dispute Resolution: Comparative Legal Aspect.

The article deals with problems of legal regulation of electoral disputes as a component of the competence of constitutional courts. In particular, it is noted that the content of the definition of electoral disputes is significantly influenced by the peculiarities of constitutional regulation of this issue in a particular state. Thus, the classical definition of an electoral dispute as a controversy arising from a violation of the electoral law is quite general, since it includes, among others, the protection of electoral rights through a constitutional complaint. However, a constitutional complaint is an exceptional and special means of legal protection guaranteed by the constitution of human rights, while the resolution by the constitutional court of electoral disputes is another, original, mechanism for the protection of electoral rights. Also, from the definition of an electoral dispute to be considered by the Constitutional Court, disputes over the constitutionality of normative acts regulating the issues of appointment, holding and establishment of election results should also be ruled out, since law-enforcement control is a power different from the authority to resolve electoral disputes.

Based on the above approach to the definition of electoral disputes resolved by constitutional courts, it should be noted that an analysis of the content of the constitutional powers of the Constitutional Court of Ukraine gives grounds for concluding that it is not endowed with separate, special powers to resolve electoral disputes in the sense described above .

However, certain powers of the Constitutional Court of Ukraine may be exercised in relation to electoral legal relations. In particular, these are the following powers: 1) the resolution of issues regarding compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality): laws and other legal acts of the Verkhovna Rada of Ukraine; Acts of the President of Ukraine; acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine; legal acts of the Verkhovna Rada of the Autonomous Republic of Crimea; 2) official interpretation of the Constitution of Ukraine.

We describe some aspects of the implementation of the powers specified by the Constitutional Court of Ukraine.

Thus, in accordance with Article 85 of the Constitution of Ukraine, the powers of the Verkhovna Rada of Ukraine in terms of electoral legal relations include: the appointment of the presidential elections in the terms stipulated by the Constitution (paragraph 7 of the said article of the Constitution of Ukraine), appointment and dismissal of members of the Central Election Commission upon submission The President of Ukraine (Article 85, paragraph

21, of the Constitution of Ukraine); appointment of regular and extraordinary elections to bodies of local self-government (Article 30, Article 85 of the Constitution of Ukraine). In addition, in accordance with paragraph 30 of clause 1 of Article 92 of the Constitution of Ukraine, the organization and procedure for holding elections and referenda are determined solely by the laws of Ukraine. The constitutionality of these legal acts may be subject to consideration by the Constitutional Court of Ukraine on the initiative of the President of Ukraine; at least forty five people's deputies of Ukraine; Supreme Court; Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine on Human Rights; The Verkhovna Rada of the Autonomous Republic of Crimea.

An important feature of the democratic way of decision-making by the authorities is the participation of the people in making such decisions in various forms. Through dialogue with various social groups, the state can adapt its decisions and bring them closer to real needs and aspirations. Thus, it is important for a full democratic activity to create mechanisms that facilitate such communication and serve as a bridge for dialogue between civil society and the state. When considering such a category of cases as constitutional complaints about election issues, it is particularly important that the society perceives decisions taken on the basis of such consideration.

Key words: *competence of constitutional courts, electoral disputes, violation of the right to vote, constitutional complaint.*